

Ieguldījums Tavā nākotnē!

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Eiropas Sociālā fonda projekts Nr. 1DP/1.5.1.2.0/08/IPIA/SIF/002

„Publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana”

Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis

4.pielikums. Pakalpojumu pārbūves izmaksu-ieguvumu aprēķina
un izmaksu noteikšanas metodika

Versija 2.0 (30.04.2013)

Šī dokumenta autoru personiskās tiesības pieder tā izstrādātājiem. Dokumenta autoru mantiskās tiesības pieder Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai (turpmāk – Pasūtītājs), pārņemot projektu no Valsts kancelejas kā atbildīgā iestāde, veic Eiropas Sociālā fonda projekta Nr. 1DP/1.5.1.2.0/08/IPIA/SIF/002 „Publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana” īstenošanu. 85 % no projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību un 15 % Latvijas valsts budžets.

Projekta ietvaros organizētā iepirkuma Nr. MK VK 2010/3 ESF „Publisko pakalpojumu sniegšanas analīze, publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana un apmācību organizēšana" (turpmāk – Iepirkums) rezultātā Valsts kanceleja 2010.gada 29.novembrī noslēdza līgumu Nr. 115 ar SIA „Corporate & Public Management Consulting Group” SIA (turpmāk – Izpildītājs) par attiecīgu projekta aktivitāšu īstenošanu (turpmāk – Projekts).

Pieļaujama dokumentā iekļautās informācijas citēšana un izmantošana atvasinātu darbu veidošanai iekļaujot atsauci uz šo dokumentu.

Dokumenta autori:

- Ivars Solovjovs, IS Consulting SIA, dokumenta izstrādes vadītājs
- Gatis Kristaps, Baltkonsults SIA
- Edgars Šulte, PricewaterhouseCoopers SIA

Kontaktpersona:

Māris Sprindžuks

"Corporate & Public Management Consulting Group" SIA

Alūksnes iela 5-21, Rīga, LV-1045

Tel.: (+371) 67 876 811

Fakss: (+371) 67 871 206

E-pasts: cpm@cpmconsulting.eu

Izmaiņu lapa:

Versija	Mainītās daļas	Izmaiņu kopsavilkums	Autors	Datums
0.5		Dokumenta sākotnējā versija		01.04.2011
0.9		Precizēts viss dokuments		13.06.2011
1.0		Precizēta 1.3.sadaļa		27.06.2011
2.0		Precizēta 1.3. un 4.sadaļa		30.04.2013.

Saturs

1.	IEVADS	4
1.1.	Konteksts.....	4
1.2.	Metodikas mērķis un pielietojums.....	4
1.3.	Ierobežojumi.....	4
1.4.	Termini un saīsinājumi	4
2.	VISPĀRĒJĀ PIEEJA	6
2.1.	Jēdzienu skaidrojums	6
2.2.	Pamatprincipi.....	6
2.2.	Galvenie pieņēmumi	7
3.	PRASĪBAS UN REKOMENDĀCIJAS	8
3.1.	IJA veikšanas kārtība	8
3.1.1.	Pakalpojumu pārbūves alternatīvu definēšana	8
3.1.2.	Finanšu analīze.....	8
3.1.3.	Ekonomiskā analīze.....	10
3.1.4.	Jūtīguma un risku analīze.....	11
3.2.	IJA dokumenta saturs	12
3.3.	IJA rezultātu interpretācija	12
4.	SAISTĪTIE DOKUMENTI	13
1.	PIELIKUMS. IAA APRĒĶINA PIEMĒRS	14

1. Ievads

1.1. Konteksts

Valsts kanceleja (turpmāk – Pasūtītājs) kā atbildīgā iestāde 2010.gadā uzsāka Eiropas Sociālā fonda projekta Nr. 1DP/1.5.1.2.0/08/IPIA/SIF/002 „Publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana” īstenošanu. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk – Pasūtītājs) projekta īstenošanas gaitā pārņēma projektu no Valsts kancelejas kā atbildīgā iestāde.

Projekta ietvaros organizētā iepirkuma Nr. MK VK 2010/3 ESF „Publisko pakalpojumu sniegšanas analīze, publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošana un apmācību organizēšana” (turpmāk – Iepirkums) rezultātā Valsts kanceleja 2010.gada 29.novembrī noslēdza līgumu Nr. 115 ar SIA „Corporate Public Management Consulting Group” SIA (turpmāk – Izpildītājs) par attiecīgu projekta aktivitāšu īstenošanu (turpmāk – Projekts).

Šis dokuments ir pielikums projekta ietvaros sagatavotajam nodevumam - „Publisko pakalpojumu sniegšanas pilnveidošanas modelis”, kurā ir aprakstīta Pakalpojumu pārbūves izmaksu-ieguvumu aprēķina un izmaksu noteikšanas metodika.

1.2. Metodikas mērķis un pielietojums

Metodikas mērķis ir noteikt IIA analītisko ietvaru, lai novērtētu publisko pakalpojumu pārbūves lietderīgumu pakalpojumu sniegšanā iesaistītajām iestādēm un sabiedrībai kopumā.

Metodikas mērķauditorija ir Latvijas publisko tiesību subjekti, kas sniedz publiskos pakalpojumus, vai ir atbildīgi par publisko pakalpojumu atbilstības, lietderīguma un efektivitātes izvērtējumu.

Metodika ir paredzēta lietotājiem ar priekšzināšanām par IIA pamatprincipiem.

1.3. Ierobežojumi

Saistībā ar dokumentu ir piemērojami šādi ierobežojumi:

- Esošā versija ir uzskatāma par projekta darba versiju, kuru paredzēts izmantot Rokasgrāmatas “Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis” izstrādē un kura var tikt papildināta, balstoties uz valsts vienotā KAC tīkla pilotprojekta sagatavošanas gaitā uzkrāto pieredzi.

1.4. Terminu un saīsinājumi

1.tabula. Lietotie saīsinājumi

Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
B/C	Ieguvumu un izmaksu attiecība
ENPV	Ekonomiskā tīrā šodienas vērtība
ERR	Ekonomiskā iekšējā peļņas norma
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
FNPV	Finanšu tīrā šodienas vērtība
FRR	Finanšu iekšējā peļņas norma

Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 4. Pielikums. Pakalpojumu pārbūves izmaksu-ieguvumu aprēķina metodika

Saīsinājums	Saīsinājuma skaidrojums
IIA	Izmaksu-ieguvumu analīze
LR	Latvijas Republika
PPS	Publisko pakalpojumu sistēma
PPS modelis	Nodevuma „Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis” daļa (pamatdokuments), kurā izklāstīti jēdzieni, konceptuāli risinājumi un nostādnes saistībā ar publisko pakalpojumu sniegšanas un pilnveidošanu nodrošināšanu.
PPS modeļa vadlīnijas	Nodevuma „Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis” pielikumi, kuros izklāstīti piedāvātā PPS modeļa piemērošanas vadlīnijas un konkrētas metodikas.
PVN	Pievienotās vērtības nodoklis

2. Vispārējā pieeja

2.1. Jēdzienu skaidrojums

Vadlīnijās tiek izmantoti šādi jēdzieni:

- **Finanšu analīze** – Finanšu analīze novērtē finanšu ieguvumus valsts budžetā no projekta realizēšanas.
- **Ekonomiska analīze** – Ekonomiskā analīze novērtē ieguvumus sabiedrībai no projekta realizēšanas.
- **Finanšu ieguvumi** - Ieguvumi, kas samazina izmaksas vai palielina ieņēmumus valsts budžetā. Pēc IIA metodikas, finanšu ieguvumi tiek aprēķināti finanšu analīzē.
- **Izmaksu-ieguvumu analīze** - Publiskā sektora finanšu ieguldījumu/plānoto reformu ietekmes vērtēšanas metode, kur pakalpojuma izmaksas un ieguvumi tiek aprēķināti naudas izteiksmē fiksētā laika periodā un tiek salīdzinātas ieguvumu un izmaksu diskontētās naudas plūsmas. Izmaksu-ieguvumu analīze ietver 5 daļas: alternatīvu analīzi, finanšu analīzi, ekonomisko analīzi, jūtīguma analīzi un risku analīzi.
- **Publisko pakalpojumu pārbūves projekts** - Latvijas publiskās pārvaldes projekts, kas ir vērts uz pakalpojumu kvalitātes, pieejamības vai efektivitātes paaugstināšanu.
- **Projekts** - Aktivitāšu kopums ar definētu mērķi, uzdevumiem, budžetu un gala rezultātiem, kas jāsasniedz noteiktā laika periodā.
- **Projekta dzīves cikls** - Pakalpojuma ekonomiski derīgais laika periods, kurā ir iespējams gūt finansiālu vai ekonomisku labumu no pakalpojuma sniegšanas.
- **Projekta ieviešanas periods** - Laika periods, kurā tiek veikta pakalpojuma pārbūve. Projekta ieviešanas periods ir projekta dzīves cikla sastāvdaļa.

2.2. Pamatprincipi

Katram projektam nepieciešams racionāls pamatojums visā projekta dzīves cikla laikā

IIA ir balstīta uz to, ka katram projektam ir nepieciešams racionāls pamatojums visā projekta dzīves cikla laikā. Pielietojot šo principu Publisko pakalpojumu sistēmas pilnveidošanā, ir nepieciešams:

- Katrā projekta sākumā veikt IIA (programmas ietvaros), lai pamatotu publisko pakalpojumu pārbūves lietderīgumu;
- Nodrošināt, ka plānotajam pakalpojumam ir jābūt ar pozitīvu ekonomisko atdevi un jāveicina publiskās pārvaldes reformu mērķu sasniegšana;
- Ieviešanas gaitā gūt apstiprinājumu, ka sākotnējie IIA rezultāti vēl joprojām ir spēkā;
- Noslēdzot pakalpojumu pārbūves projektu apstiprināt, ka sākotnēji plānotie ieguvumi tika realizēti paredzētajos apjomos, bet gadījumā, ja ieguvumi netika pilnībā realizēti, veikt papildus darbības to realizēšanai;
- Nodrošināt pakalpojumu finanšu ilgtspēju pēc pakalpojumu pārbūves veikšanas.

Ieguvumu apstiprināšana notiek pēc strukturizētas pieejas un beidzas ar plānoto ieguvumu sasniegšanu

Ieguvumu apstiprināšanas pieeja ir:

- Ieguvumu identificēšana;
- Rādītāju izvēle, kurus izmantojot, būs iespējams pamatot ieguvumus;
- Sākotnējā atskaites punkta rādītāju iegūšana (tos izmantojot būs iespējama ieguvumu rādītāju salīdzināšana pret sākotnējo stāvokli);

- Lēmumu pieņemšana par ieguvumu veidu, termiņiem un atbildīgo, kas nodrošinātu ieguvumu apliecināšanu.

Pirms IIA aprēķināšanas ir nepieciešams noskaidrot esošās izmaksas, izmantojot pakalpojumu izmaksu noteikšanas vadlīnijas

Ņemot vērā, ka būtisks mērķis publisko pakalpojumu pilnveidošanā ir pakalpojumu izmaksu samazināšana, metodoloģijas pielietošanai ir izstrādātas šādas vadlīnijas (sk. PPS modeļa 5. pielikumu „Pakalpojumu izmaksu noteikšanas vadlīnijas”):

- Esošo pakalpojumu izmaksu noteikšanas vadlīnijas;
- Nākotnes pakalpojumu izmaksu modelēšanas vadlīnijas.

IIA tiesiskais reglaments Latvijā izriet no ES fondu līdzfinansēto projektu vadlīnijām

Latvijas Republikas normatīvie akti nereglamentē IIA izmantošanu publiskā sektora pakalpojumiem vai projektiem, izņemot attiecībā uz ES fondu līdzfinansētajiem projektiem. Veicot IIA attiecīgās tautsaimniecības nozares pakalpojumu pārbūves projektos, ir jāņem vērā nozari reglamentējošie normatīvie akti, kā arī attiecīgās IIA vadlīnijas izmaksu un ieguvumu identificēšanai un aprēķināšanai.

Makroekonomiskajiem pieņēmumiem un prognozēm ieteicams izmantot LR Finanšu ministrijas metodiskos norādījumus, kas tiek izmantoti ES fondu līdzfinansētajiem projektiem un publiskās un privātās partnerības projektiem.

2.2. Galvenie pieņēmumi

- IIA izmantotā pakalpojumu pārbūves projekta analīzes metode ir papildu naudas plūsmas metode salīdzinot naudas plūsmas „situācijā bez projekta” un „situācijā ar projektu”. Metodes pielietojums nodrošina iespēju novērtēt projekta radītos ieguvumus un izmaksas salīdzinājumā ar situāciju, ja projekts netiktu īstenots;
- IIA veic reālajās (salīdzināmajās) cenās, piemērojot reālās diskonta likmes. Diskonta likmes nosaka LR Finanšu Ministrija un šīs IIA metodikas sagatavošanas dienā ir spēkā šādas diskonta likmes:
 - reālā finanšu diskonta likme 5%;
 - reālā sociālā diskonta likme 5,5%.
- IIA veic publiskajam pakalpojumam, kas var ietvert arī apakš-pakalpojumus, piemēram, starpiestāžu pakalpojumu gadījumā.
- IIA veic visam pakalpojuma dzīves ciklam (projekta īstenošanas periods ietilpst dzīves ciklā). Dzīves cikla jeb pārskata perioda ilgumu nosaka atsevišķi katram pakalpojumam atbilstoši šī pakalpojuma specifikai. Ja pakalpojumu pārbūves projekta ietvaros nav plānots veikt būtiskus kapitālieguldījumus (pamatlīdzekļu nolietojuma periods nav garāks par 10 gadiem), vidējais ieteicamais projekta dzīves cikla ilgums ir 10 gadi. Gadījumā, ja pakalpojuma izpildes nodrošināšanai ir nepieciešami kapitālieguldījumi, ieteicams noteikt pakalpojuma dzīves ciklu atbilstoši pamatlīdzekļu lietderīgajam kalpošanas laikam.
- Veicot IIA ir jādiskontē projekta naudas plūsma (ieguvumi un izmaksas) projekta dzīves cikla laikā:
 - naudas plūsma ietver pakalpojuma dzīves cikla laikā plānotos ieguvumus un izmaksas (investīciju izmaksas, ja piemērojams, un uzturēšanas izmaksas);
 - projekta ieguvumu un izmaksu plūsmu diskontē piemērojot diskonta faktoros vai arī izmantojot datoru programmatūru ar standarta funkcijām projekta atdeves indikatoru aprēķināšanai;

3. Prasības un rekomendācijas

3.1. IIA veikšanas kārtība

IIA veikšanā ir izdalāmi šādi galvenie posmi:

- Pakalpojumu pārbūves alternatīvu definēšana;
- Finanšu analīze;
- Ekonomiskās analīze;
- Jūtīguma un riska analīze;

Finanšu analīze ietver ieguvumus un izmaksas publiskā pakalpojuma sniedzējam visā projekta dzīves cikla laikā.

Ekonomiskā analīze ietver finanšu ieguvumus un izmaksas, kā arī vēl papildus ekonomiskos ieguvumus un izmaksas sabiedrībai kopumā.

3.1.1. Pakalpojumu pārbūves alternatīvu definēšana

Projekta ieviešanas alternatīvu definēšana ir nepieciešama, lai definētu iespējamus publisko pakalpojumu pārbūves scenārijus, nodotu tos tālākai izvērtēšanai un salīdzināšanai ar „situāciju bez projekta”.

Tipveida publisko pakalpojumu pārbūves scenāriji ir:

- Elektronisko un citu kanālu izmantošana (piem., e-pakalpojumi, telefonapkalpošana);
- Klientu apkalpošanas atdalīšana un uzturēšana ārējās institūcijās;
- Pakalpojumu procesu scenāriju izmaiņas (piem., automatizēti vai izlaisti atsevišķi procesa soļi).

Alternatīvu salīdzināšanai ieteicams veikt izmaksu-ieguvumu analīzi katrai izvēlētajai projekta alternatīvai, salīdzinot to ar „situāciju bez projekta”. Papildus IIA ir jāņem vērā šādus faktoros:

- Pakalpojuma kvalitāte un pieejamība;
- Tehniskās realizēšanas iespējamība;
- Institucionālā iespējamība;
- Ietekme uz vidi.

3.1.2. Finanšu analīze

Balstoties uz līdzīgu projektu pieredzi, tipveida finanšu ieguvumi no pakalpojumu pārbūves var būt šādi:

- Klientu apkalpošanas personāla izmaksu samazināšana (iesk., mazāks personāla skaits, mazāk kvalificēta personālu izmantošana, lielāka esošā personāla noslodze u.c.);
- Telpu nodrošināšanas izmaksu samazināšana (iesk., filiāļu likvidēšana, izmaksu samazināšana pateicoties koplietošanai u.c.), klientu apkalpošanas telpu platību samazināšana;
- Pakalpojumu izpildei nepieciešamo darbinieku skaita/nodrošinājuma izmaksu samazinājums.

Finanšu analīze ietver šādas sadaļas:

- Esošo pakalpojumu nodrošināšanas izmaksu aprēķināšana;
- Nākotnes pakalpojumu izmaksu modelēšana (pēc pārbūves);
- Pakalpojumu pārbūves investīciju aprēķināšana;
- Naudas plūsmu un finanšu atdeves rādītāju aprēķināšana;
- Projekta finanšu ilgtspējas noskaidrošana.

Finanšu analīzei ir nepieciešams iegūt datus par pakalpojumu sniegšanas pašreizējiem izdevumiem (piem., apstrādes izmaksas vienam klientu pieteikumam), esošajiem efektivitātes rādītājiem (piem., apstrādes laiks uz vienu pieteikumu), kā arī iespējamiem efektivitātes uzlabojumiem, balstoties uz identificētajām

Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 4. Pielikums. Pakalpojumu pārbūves izmaksu-ieguvumu aprēķina metodika

pakalpojumu uzlabošanas iespējām, un efektivitātes salīdzināšanu ar līdzīgiem publisko pakalpojumu sniedzējiem. Projekta metodika nepieciešamo datu iegūšanai, esošo un nākotnes izmaksu aprēķināšanai ir sīkāk aprakstīta vadlīnijās, kas iekļautas 5. pielikumā.

Tipveida publisko pakalpojumu nodrošināšanas izmaksas, balstoties uz valsts izmaksu klasifikatoriem, ir šādas:

2.tabula. Tipveida publisko pakalpojumu izmaksu pozīcijas

EKK kods	Koda nosaukums	Paskaidrojums
1100	Darbinieku atalgojums	Visas darbinieku atalgojumu izmaksas
1200	Darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, sociāla rakstura pabalsti un kompensācijas	
2100	Komandējumi un dienesta braucieni	
2200	Pakalpojumi	Piem., sakaru pakalpojumi, komunālie pakalpojumi, biroja preces, ēku telpu īre, administratīvie izdevumi
5100	Nemateriālie ieguldījumi	Piem., datorprogrammas
5210	Pamatlīdzekļi	Piem., ēkas, datortehnika, sakaru un cita biroja tehnika

Gadījumā, ja saskaņā ar minētajām vadlīnijām, visi nepieciešamie dati par esošo un nākotnes pakalpojumu efektivitātes līmeņiem un izmaksām nav iegūstami, pakalpojumu pārbūves procesā iesaistītie speciālisti radīs pieņēmumus, balstoties uz viņu iepriekšējo pieredzi līdzīgos pakalpojumu pārbūves projektos. Izdarītie pieņēmumi tiks saskaņoti ar iesaistītajiem pakalpojumu sniedzēju pārstāvjiem. Jebkurā gadījumā pēc publisko pakalpojumu pārbūves ir ieteicams izmērīt faktiskos ieguvumus, lai pierādītu, ka ieguvumi tika sasniegti ieplānotajos apmēros.

Finanšu analīzei ir jāparedz visas ieguvumu realizēšanai paredzētās izmaksas ieplānotajos apjomos, tai skaitā ieviešanas izmaksas. Ieviešanas izmaksās var iekļaut projekta cilvēkresursu un IT izmaksas, kā arī mārketinga izdevumus, kas nepieciešami, lai informētu sabiedrību par jaunām pakalpojumu saņemšanas iespējām, piem. izmantojot neklātienas kanālus (piem., e-pakalpojumi), u.c.

Galvenie projekta finanšu analīzes pieņēmumi:

- Naudas plūsmā nedrīkst iekļaut grāmatvedības nolietojuma izmaksas;
- Ja projekta īstenošanas laikā iegādāto vai radīto aktīvu ekonomiski derīgais periods pārsniedz projekta dzīves ciklu, naudas plūsmas pēdējā gada ieņēmumu daļā ir jānorāda investīciju atlikusī vērtība. Investīciju atlikušo vērtību ieteicams noteikt atbilstoši grāmatvedības nolietojuma aprēķināšanas metodikai saskaņā ar LR normatīvajiem aktiem vai arī prognozētajai tirgus vērtībai projekta dzīves cikla pēdējā gadā;
- finanšu naudas plūsmā neiekļauj netiešos nodokļus (piemēram, pievienotās vērtības nodokli), ja pakalpojuma iesniedzējam ir iespējams atgūt attiecīgā nodokļa summu LR likumdošanā noteiktajā kārtībā;
- Projekta finansiālā ienesīguma aprēķināšanai jāizmanto šādi finanšu atdeves indikatori: FNPV un FRR;
- Projekta kumulatīvajai naudas plūsmai obligāti ir jābūt pozitīvai katrā projekta dzīves cikla gadā.

Projekta finanšu atdeves aprēķināšanas piemērs ir dots zemāk pievienotajā tabulā.

4.tabula. Projekta finanšu atdeves aprēķina piemērs (LVL)

ieguvumi/Izmaksas	2012	2013	2014	2015	2017	2019	2021
Pakalpojuma izmaksu ekonomija	0	329 249	329 249	329 249	329 249	329 249	329 249
<i>Kopā finanšu ieguvumi</i>	<i>0</i>	<i>329 249</i>	<i>329 249</i>	<i>329 249</i>	<i>329 249</i>	<i>329 249</i>	<i>329 249</i>
Pakalpojuma uzturēšanas izmaksas	9 194	55 892	55 892	55 892	55 892	55 892	55 892
Pakalpojuma investīciju izmaksas	7 715 339	0	0	0	0	0	0
Investīciju atlikusī vērtība	0	0	0	0	0	0	0
<i>Kopā finanšu izmaksas</i>	<i>7 724 532</i>	<i>55 892</i>	<i>55 892</i>	<i>55 892</i>	<i>55 892</i>	<i>55 892</i>	<i>55 892</i>
Neto naudas plūsma	-7 724 532	273 356	273 356	273 356	273 356	273 356	273 356
Finanšu tīrā šodienas vērtība (FNPV)							-18,3%
Finanšu iekšējā peļņas norma (FRR)							-5506252

IIA Projekta finanšu atdeves aprēķina sagatave ir atrodama pievienotajā Excel failā, sadaļā „V4_IIA”.

3.1.3. Ekonomiskā analīze

Balstoties uz līdzīgu projektu pieredzi, tipveida ekonomiskie ieguvumi no pakalpojumu pārbūves ir šādi:

- Administratīvā sloga samazināšanās (piem., klientu patērētā laika samazināšana); Balstoties uz Eiropas Savienības IIA metodiku, ietaupītā iedzīvotāju laika vērtība tiek aprēķināta, izmantojot darbaspēka tirgus cenu (vidējo algu valstī, pilsētā vai novadā, ko darba devējs maksātu par ekvivalentu nostrādāto laiku). Reģionos, kur ir augsts bezdarbnieku līmenis, ieteicams tirgus cenu samazināt par 20%.
- Ekonomiskās aktivitātes veicināšana (piem., samazinot pakalpojumu sniegšanas ilgumu, privātu sektora investīcijas notiks ātrāk);
- Pakalpojumu cenu samazināšana (piem., gadījumos, kad iepriekšējā cena vairs nav ekonomiski pamatojama).

Galvenie projekta ekonomiskās analīzes pieņēmumi:

- Projekta ekonomiskā ienesīguma aprēķināšanai jāizmanto šādi ekonomiskās atdeves indikatori: ENPV un ERR;
- Ne visas ekonomiskās izmaksas un ieguvumus ir iespējams kvantificēt. Šādos gadījumos ir ieteicams minēt nemonētārās izmaksas un ieguvumus, iekļaujot tos izmaksu-ieguvumu analīzē aprakstošā veidā.

Projekta ekonomiskās atdeves aprēķināšanas piemērs ir dots zemāk pievienotajā tabulā.

5.tabula. Projekta ekonomiskās atdeves aprēķina piemērs (LVL)

ieguvumi/Izmaksas	2012	2013	2014	2015	2017	2019	2021
Ekonomiskais ieguvums Nr.1	0	428 323	428 323	428 323	428 323	428 323	428 323
Ekonomiskais ieguvums Nr.2	0	998 803	998 803	998 803	998 803	998 803	998 803
Ekonomiskais ieguvums Nr.3	0	374 289	374 289	374 289	374 289	374 289	374 289
<i>Kopā netiešie ieguvumi</i>	<i>0</i>	<i>1801414</i>	<i>1801414</i>	<i>1801414</i>	<i>1801414</i>	<i>1801414</i>	<i>1801414</i>
Pakalpojuma izmaksu ekonomija	0	329 249	329 249	329 249	329 249	329 249	329 249

Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 4. Pielikums. Pakalpojumu pārbūves izmaksu-ieguvumu aprēķina metodika

Kopā ekonomiskie ieguvumi	0	2130663	2130663	2130663	2130663	2130663	2130663
Netiešās izmaksas	0	0	0	0	0	0	0
<i>Kopā netiešās izmaksas</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Pakalpojuma uzturēšanas izmaksas	8 773	53 331	53 331	53 331	53 331	53 331	53 331
Pakalpojuma investīciju izmaksas	7 712 734	0	0	0	0	0	0
Investīciju atlikusī vērtība	0	0	0	0	0	0	0
Kopā ekonomiskās izmaksas	7 721 507	53 331	53 331	53 331	53 331	53 331	53 331
Neto naudas plūsma	-7 724 532	273 356	273 356	273 356	273 356	273 356	273 356
Ekonomiskā tīrā šodien. vērtība (ENPV)							22,6%
Ekonomiskā iekšējā peļņas norma (FRR)							6370153

IIA Projekta ekonomiskā aprēķina sagatave ir atrodamā pievienotajā Excel failā, sadaļā „V4_IIA”.

3.1.4. Jūtīguma un risku analīze

Jūtīguma analīzes uzdevums ir noskaidrot pakalpojuma kritiskos mainīgos. Kritiskie mainīgie ir mainīgie, kas tiek izmantoti izmaksu - ieguvumu analīzes naudas plūsmas sastādīšanā, un kuru vērtības izmaiņas par vienu procentu izmaina aprēķināto FNPV vai ENPV par pieciem procentiem vai FRR un ERR par vienu procentpunktu.

Jūtīguma analīzes piemērs ir dots zemāk pievienotajā tabulā. Jūtīguma analīze ir piemērota vienam no projekta ekonomiskās analīzes ietekmējošajiem mainīgajiem – investīciju izmaksām. Dotajā piemērā redzam, ka investīciju izmaksas nav jutīgais mainīgais, jo mainīgā vērtības izmaiņa par 1% maina ENPV tikai par 1,38%. Pārlikuma punkts ir investīciju izmaksu izmaiņu apjoms procentos, pie kura ENPV = 0.

6.tabula. Ekonomiskā analīzes jutīguma analīzes piemērs

Mainīgais (1% vērtības izmaiņa)	Pārlikuma punkts (ENPV)	ERR izmaiņas	ENPV izmaiņas
Investīciju izmaksas	72%		
+1%		-0.27% punkti	-1.38%
Bāzes scenārijs		22.61%	6 370 153 LVL
-1%		+0.28% punkti	+1.38%

Risku analīzi veic kritiskajiem mainīgajiem, noskaidrojot, ar kādu varbūtību ir iespējamās kritisko mainīgo vērtību izmaiņas. Pakalpojumiem ir ieteicams veikt kvalitatīvo risku novērtējumu (t.i., kvantitatīvs riska novērtējums nav obligāts). Riska novērtējumu nosaka ar ekspertu metodi, piemērojot trīs risku kategorijas: augsts, vidējs un zems. Ja novērtētā riska ietekmes un tā iestāšanās varbūtība ir augsta, pakalpojuma izpildes nodrošināšanai ir jā sagatavo pasākumu plāns risku negatīvās ietekmes novēršanai uz pakalpojuma finanšu vai ekonomisko atdevi. Risku analīzes piemērs ir dots zemāk pievienotā paraugā.

7.tabula. Projekta risku analīzes piemērs

Riska nosaukums	Riska apraksts	Riska ietekme	Riska iestāšanās varbūtība	Riska novēršanas pasākumi
Politiskais risks	Plānotā pakalpojuma sniegšanas reorganizāciju neapstiprina LR Ministru kabinets	Augsta	Zema	Plānotā pakalpojuma sniegšanas reforma ir daļa no nozares strukturālajām reformām. Līdz ar to, reformu plānu ir paredzēts iesniegt apstiprināšanai LR Ministru kabinetā

3.2. IIA dokumenta saturs

Pārbūves projekta pamatojuma sagatavošanā būtu jāpievērš uzmanība paredzamajām izmaksām, ieviešanas termiņiem, riskiem un ieguvumiem.

IIA dokumentā ieteicams iekļaut šādas sadaļas:

- Īss projekta alternatīvu apraksts: „situācija bez projekta” un izvēlētā alternatīva „situācijā ar projektu”. Projekta dzīves cikls. Galvenie makroekonomiskie pieņēmumi;
- Investīciju izmaksas „situācijā bez projekta” un „situācijā ar projektu” (ja piemērojams);
- Projekta saimnieciskās darbības ieņēmumi (ja piemērojams), finanšu resursu ekonomija (ja piemērojams) un projekta saimnieciskās darbības (uzturēšanas) izmaksas;
- Projekta finanšu atdeves rādītāji, projekta finanšu avoti un finanšu ilgtspēja;
- Projekta ekonomiskie ieguvumi un izmaksas;
- Projekta ekonomiskās atdeves rādītāji un secinājumi par tā izdevīgumu sabiedrībai;
- Projekta jūtīguma analīze un identificētie kritiskie mainīgie (ja piemērojams);
- Projekta risku analīze un plānotie riska novēršanas pasākumi riskiem ar augstu iestāšanās varbūtību.

3.3. IIA rezultātu interpretācija

Izmaksu-ieguvumu analīzes rezultātus novērtē atbilstoši finanšu un ekonomiskās atdeves indikatoriem:

- Ja tiek salīdzināti vairāki pakalpojumu pārbūves projekti, tad augstāks novērtējums ir piešķirams projekta alternatīvai ar lielāku ekonomisko atdevi. Veicot šādu novērtējumu ir jāņem vērā, ka salīdzināmajiem projektiem ir jābūt homogēniem un pēc iespējas standartizētiem (savstarpēji salīdzināmiem);
- FNPV un ENPV mēra projekta izdevīgumu absolūtā izteiksmē (atdeves rādītājs ir izteiks kā skaitlis);
- Aprēķinot FNPV un ENPV ir svarīgi izvēlēties pareizu diskonta likmi, kas raksturo kapitāla zaudēto iespēju izmaksas (skatīt Metodikas 3.nodaļu);
- Ja pakalpojumu pārbūves projektam veic izmaksu-ieguvumu analīzi (t.i., ekspertu vērtējuma par projekta lietderīgumu vietā izmanto projekta ieguvumu un izmaksu kvantifikāciju), tad ENPV obligāti ir jābūt lielākam vai vienādam par nulli. FNPV var arī nebūt lielāka vai vienāda ar nulli: tas nozīmē, ka pakalpojuma nodrošināšanai ir nepieciešams valsts vai pašvaldības finansējums, jo saimnieciskās darbības ieņēmumi vai pakalpojuma izmaksu ekonomija (ja tāda ir) nav pietiekama pakalpojuma investīciju un uzturēšanas izmaksu segšanai;
- FRR un ERR mēra pakalpojuma izdevīgumu relatīvā izteiksmē (atdeves rādītājs ir izteiks procentos);
- FRR un ERR mēra pakalpojuma rentabilitāti un dod iespēju salīdzināt pakalpojuma finanšu vai ekonomisko atdevi ar kapitāla zaudēto iespēju izmaksām;
- Ja pakalpojumu pārbūves projektam veic izmaksu-ieguvumu analīzi, tad ERR ir obligāti jābūt lielākam vai vienādam par sociālo diskonta likmi. FRR var arī nebūt lielāka vai vienāda ar finansiālo diskonta likmi: tas nozīmē, ka pakalpojuma saimnieciskās darbības ieņēmumi vai pakalpojuma izmaksu ekonomija nav pietiekama, lai segtu projekta investīciju un uzturēšanas izmaksas.

4. Saistītie dokumenti

1. Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. Versija 2.0 (30.04.2013.);
2. Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 1.pielikums. Pakalpojumu pārbūves vadlīnijas. Versija 2.0 (30.04.2013.);
3. Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 2.pielikums. Pakalpojumu definēšanas un aprakstīšanas metodika. Versija 2.0 (30.04.2013.);
4. Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 3.pielikums. Pakalpojumu izvērtēšanas metodika. Versija 2.0 (30.04.2013.);
5. Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 4.pielikums. Pakalpojumu pārbūves izmaksu-ieguvumu aprēķina metodika. Versija 2.0 (30.04.2013);
6. Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 5.pielikums. Pakalpojumu izmaksu noteikšanas vadlīnijas. Versija 2.0 (30.04.2013);
7. Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis 6.pielikums. Pakalpojumu pārvaldības un sniegšanas procesi. Versija 2.0 (30.04.2013);
8. Publisko pakalpojumu sniegšanas rekomendējamais modelis. 7.pielikums. Klientu apkalpošanas standarta sagatavošanas vadlīnijas. Versija 2.0 (30.04.2013).
9. Eiropas komisijas Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta dokuments „Guide to Cost Benefit Analysis of Investment Projects” (Metodiskie norādījumi izmaksu un ieguvumu analīzes veikšanai), izdots 2008. gadā.
10. Latvijas Republikas Finanšu ministrijas dokuments “Vadlīnijas atbildīgajām iestādēm par Eiropas Savienības fondu projektu izmaksu efektivitātes novērtēšanas un izmaksu-ieguvumu analīzes pamatprincipiem”, izdots 2008. gadā.
11. Eiropas komisijas dokuments „Aid Delivery Methods: Project Cycle Management Guidelines” (Projektu cikla vadības vadlīnijas), izdots 2004. gadā.

1.pielikums. IAA aprēķina piemērs

VSAA

Pakalpojums: Bērna piedzimšanas pabalsta administrēšana

1. pārbūves scenārijs: Bērna piedzimšanas pabalsta saņemšana bez pieteikuma

Projekta finanšu atdeves aprēķins (LVL)

ieguvumi/Izmaksas	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
VSAA TN personāla izmaksu samazināšana	0	29 000	29 000	29 000	29 000	29 000	29 000
VSAA TN netiešo izdevumu samazināšana	0	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Kopā finanšu ieguvumi	0	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Papildus IT sistēmas uzturēšanas izdevumi	0	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Kopā Pakalpojuma uzturēšanas izmaksas	0	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Ieviešanas izmaksas	40 000	0	0	0	0	0	0
IT sistēmas izmaiņas	20 000	0	0	0	0	0	0
Investīciju izmaksas kopā	60 000	0	0	0	0	0	0
Neto naudas plūsma	-60 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Diskonta likme	10%						
Periods	0	1	2	3	4	5	6
Finanšu neto pašreizējā vērtība (FNPV)	70 658						
Finanšu iekšējā peļņas norma (FRR)	45%						

VSAA

Pakalpojums: Bērna piedzimšanas pabalsta administrēšana

1. pārbūves scenārijs: Bērna piedzimšanas pabalsta saņemšana bez pieteikuma

Projekta ekonomiskās atdeves aprēķins

(LVL)

Ieguvumi/Izmaksas	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Klientu administratīvā sloga samazināšana	0	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Kopā ekonomiskie ieguvumi	0	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
VSAA TN personāla izmaksu samazināšana	0	29000	29000	29000	29000	29000	29000
VSAA TN netiešo izdevumu samazināšana	0	6000	6000	6000	6000	6000	6000
Kopā finanšu ieguvumi	0	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Kopā visi ieguvumi	0	55 000	55 000	55 000	55 000	55 000	55 000
Papildus IT sistēmas uzturēšanas izdevumi	0	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Kopā Pakalpojuma uzturēšanas izmaksas	0	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Ieviešanas izmaksas	40 000	0	0	0	0	0	0
IT sistēmas izmaiņas	20 000	0	0	0	0	0	0
Investīciju izmaksas kopā	60 000	0	0	0	0	0	0
Kopā visas izmaksas	60 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Neto naudas plūsma	-60 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Diskonta likme	10%						
Periods	0	1	2	3	4	5	6
Ekonomisko neto pašreizējā vērtība (ENPV)	157 763						
Ekonomiskā iekšējā peļņas norma (FRR)	81%						